

Συμπεράσματα για τη λύτρωση στα διηγήματα του Γ. Βιζυηνού

Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία

Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος

[Πρηγούμενη δημοσίευση: <http://bit.ly/2fLPnk1>]

Η λύτρωση δεν είναι απύσα στα διηγήματα του Βιζυηνού, οι εκτροχιασθέντες αφηγηματικοί του ήρωες την αναζητούν οι ίδιοι εναγωνίως ή αυτή τους προτείνεται από άλλους. Κατηγοριοποιώντας τις μορφές της διακρίνονται κάποιες που «πλησιάζουν» περισσότερο την ορθόδοξη εκκλησιαστική Παράδοση και άλλες που «αποκλίνουν» από αυτήν και προσεγγίζουν, μάλλον, «κοσμικές» επιλογές. Υπενθυμίζεται ότι τα διηγήματα γράφονται από έναν δημιουργό ο οποίος διαθέτει και θεολογική παιδεία και δυτική, επιστημονική κατάρτιση. Στην πρώτη ομάδα εντάσσονται η αναζήτηση τής σωτηρίας στον προσωπικό Θεό, την Εκκλησία, την εξομολόγηση (σε πνευματικό), την προσευχή, τη μεταθανάτιο ζωή, τη συγχώρηση, την συνάντηση με τον Άλλο, την «συνάντηση των ψυχών», την αγνότητα/καθαρότητα και τα δάκρυα. Στη δεύτερη κατηγορία η λύτρωση συνδέεται κυρίως με την μόρφωση/τον ορθό λόγο, την πολύμορφη φυγή -

απητά και
και τη

Στην

πρώτη κατηγορία οι αφηγηματικοί ήρωες προσπαθούν να λυτρωθούν επικοινωνώντας με τον Θεό, πλησιάζοντας την Εκκλησία και τα μυστήριά της. Η μητέρα, η Δεσποινιά η Μιχαλιέσσα, συνεχώς συνδιαλέγεται με τον προσωπικό Θεό μετά το «ατύχημά» της το οποίο και την κηλιδώνει ανεξίτηλα, η ακούσια βρεφοκτόνος φέρνει την άρρωστη κόρη της για σαράντα ημερόνυχτα στην Εκκλησία, για να σωθεί, να νικηθούν τα δαιμόνια. Συμμετέχει η οικογένεια στη Θεία Λειτουργία, η ασθενής στέκεται κάτω από το Ευαγγέλιο στον Όρθρο, περνούν από επάνω της τα Άγια, ο ιερέας στο τέλος της Ευχαριστίας εκδύει τα άμφιά του στην άρρωστη Αννιώ και την σταυρώνει με το λειτουργικό σκεύος της Λόγχης[590]. Η Αννιώ όμως δεν σώζεται και εντείνεται η δοκιμασία της μητέρας της.

Η Εκκλησία είναι αυτή -μέσω του ιερέα/εφημερίου- η οποία παρεμβαίνει και βοηθά την μητέρα νουθετώντας την να «επανέλθει» στα οικιακά της καθήκοντα, τα οποία είχε εγκαταλείψει μετά τον θάνατο και της δεύτερης θυγατέρας της. Την επαναπροσανατολίζει. Η ναός είναι, επίσης, ο χώρος στον οποίο γίνεται η «νομιμοποίηση» της πρώτης υιοθεσίας μετά το τέλος της Θείας Ευχαριστίας, ο ιερέας της παραδίδει το υιοθετούμενο κορίτσι μπροστά στην εικόνα του Χριστού δίνοντας και ενώπιον όλου του εκκλησιάσματος, του περιστώτος λαού, την

υπόσχεση ότι θα το αναθρέψει και θα το αγαπήσει σαν βιολογικό της παιδί[591]. Η υιοθεσία απαλύνει μερικώς τον πόνο της[592].

Η μητέρα του «Άμαρτήματος» είναι αυτή που καταφεύγει στην προσευχή μπροστά στο εικονοστάσι του σπιτιού της κάθε φορά που «πληροφορείται» δυσάρεστες εξελίξεις για τον ξενιτεμένο γιό της, τον Γιωργή. Προσεύχεται για φώτιση και προστασία του[593]. Η προσευχή της δίνει δύναμη και αισιοδοξία.

Η μεταθανάτιος ζωή αποτελεί τήν γλυκεράν, τήν παρήγορον έλπίδα τών λογικῶν πλασμάτων στο «Αί συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ἱστορίας», την οποία μάλιστα ο Πασχάλης προγεύεται επίγεια[594]. Ο συγγραφέας προσδίδει εσχατολογική προοπτική στην ανθρώπινη ζωή και συγχρόνως το επέκεινα γίνεται η αιτία, για να δοξάσει ο αφηγητής τον Θεό[595].

Το μυστήριο της εξομολόγησης, επίσης, συναντάται. Στο διήγημα «Τό άμάρτημα τῆς μητρός μου» η άτυχη μητέρα εξομολογείται τον ακούσιο φόνο της στον πνευματικό της, πριν τον αποκαλύψει στον μορφωμένο και αγαπημένο της γιό, τον Γιωργή, όπως η ίδια δηλώνει. Ο αφηγητής, γνώστης της ανθρώπινης ψυχής, την οδηγεί, για να την λυτρώσει από την εικοσιοκτάχρονη αιμάσσουσα «πληγή» της, στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, για να εξομολογηθεί. Η εξομολόγηση γίνεται και διαφαίνεται αρχικώς στην αφήγηση ότι ο στόχος επιτυγχάνεται, η μητέρα, δηλαδή, λυτρώνεται, επιτέλους, από το βάρος του αμαρτήματός της. Η συνέχεια όμως το διαψεύδει. Η ίδια δηλώνει ότι ο Πατριάρχης, επειδή είναι άγαμος, καλόγηρος, αδυνατεί να συνειδητοποιήσει το μέγεθος και το αλύτρωτο/ασυγχώρητο του αμαρτήματός της[596]. Στην περίπτωση αυτή φαίνεται να διατυπώνεται από τον Βιζυηνό η άποψη ότι ο άνθρωπος στην εγκόσμια ζωή του αδυνατεί να λυτρωθεί από τα σοβαρά ηθικά του παραπτώματα, έστω και αν αυτά είναι ακούσια, μετανοημένα, και εξομολογημένα.

Την εξομολόγηση/μετάνοια τη συναντάμε και στο «Αί συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ἱστορίας», η οποία όμως γίνεται από τον Πασχάλη στον φίλο του/αφηγητή «εξ ανάγκης»[597]. Στο ίδιο διήγημα επανέρχεται και επαναδιατυπώνεται από τον ίδιο τον αφηγηματικό ήρωα, τον Πασχάλη, η προηγούμενη εκμαιευθείσα άποψη, ότι δηλαδή οι ηθικοί «ρύποι» δεν «απορρυπαίνονται [598]».

(συνεχίζεται)

[590] Γ. Μ. Βιζυηνός, Νεοελληνικά Διηγήματα, όπ. παρ., σ.8: «Τάς έορτάς καί Κυριακάς, κατά τόν όρθρον, έχειραγώγουν τήν άδελφήν μου, νά σταθῆ κάτω από τό ευαγγέλιον, τό όποϊον άνεγίνωσκεν ό λειτουργός από τῆς Ώραιάς Πύλης. Κατά τήν λειτουργίαν, ήπλωνα

χαμαί τό «χράμι», ἐπί τοῦ ὁποῖου ἔπιπτεν ἡ ἀσθενής πρόμυτα, διά νά περάσουν τά Ἅγια ἀπό ἐπάνω της. Κατά δέ τήν ἀπόλυσιν, ἔφερον το προσκέφαλόν της ἐνώπιον τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Ἱεροῦ θύρας, διά νά γονατίζη ἐπ' αὐτοῦ, ὡς πού νά «ξεφορέση ὁ παπᾶς ἐπάνω της»⁴⁵ καί νά τῆς σταυρώσῃ τό πρόσωπον μέ τήν Λόγχην, ψιθυρίζων τό "Σταυρωθέντος σου Χριστέ, ἀνηρέθη ἡ τυραννίς, ἐπατήθη ἡ δύναμις τοῦ Ἐχθροῦ, κτλ."

[591] Γ. Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σσ.14-15.

[592] Γ. Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ.25: «Μά ὅσο τό εἶχα καί τό κήδεα καί τό κανάκευα, θαρροῦσα πώς τό εἶχα δικό μου, καί ξεχνοῦσα κείνο πῶχασα, κ' ἡμέρωνα τή συνείδησί μου».

[593] Γ. Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ.18: «Ἀλλά μετ' ὀλίγον ἐκλείετο περίτρομος εἰς τό εἰκονοστάσιόν μας, καί προσηύχετο δακρυρροοῦσα πρὸς τόν Θεόν, διά νά μέ φωτίσῃ νά ἐπανέλθω εἰς τήν πίστιν τῶν πατέρων μου».

[594] Γ. Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σσ.160-163.

[595] Γ. Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ.163.

[596] Γ. Μ. Βιζυηνός, Νεοελληνικά Διηγήματα, ὄπ. παρ., σσ.26-27.

[597] Γ.Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ. «Καὶ ὅμως, ἄλλον πνευματικὸν δὲν ἔχω ἐδῶ πέρα. Πρέπει νά γενῆς πνευματικός μου. Τίς ἤξεύρει; Αὔριον ἴσως θὰ εἶναι πολὺ ἀργὰ πλέον».

[598] Γ.Μ. Βιζυηνός, ὄπ. παρ., σ.140: «"Νὰ πλύνης τοὺς φυσικοὺς καὶ νὰ τοὺς καθάρῃς. Ἄλλὰ τοὺς ἠθικοὺς; Ἄλλὰ τὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς διαλογισμοὺς, τὰ μόνα κειμήλια τῆς καρδίας; Ἄλλὰ τὸν ἠθικὸν αὐτὸν ρῦπον με ποῖον ὀξύ, με ποῖον σάπωνα θὰ τὸν πλύνης, παρακαλῶ; Νὰ μὴ τὰ κυλίσης ἅπαξ εἰς τὸν βόρβορον, νὰ μὴ τὰ κηλιδώσης! Τὰ ἐκύλισες; Αἱ κηλίδες των εἶναι ἀνεξίτηλοι!"».

<http://bit.ly/2gz0URs>